

Respekt för rättigheter?

Lättläst rapport
om hur Sverige följer
FN-konventionen om rättigheter
för personer med funktionsnedsättning 2019.

Respekt för rättigheter?

ISBN 978-91-88677-14-3

Huvudredaktör: Mia Ahlgren

Redaktör: Monica Klasén McGrath

Lättläst text: Ylva Bjelle

Formgivning: Malin Ringsby (originalversion)

Marie Göransson (lättläst version)

Illustrationer: Mattias Gordon

Rapport från Funktionsrätt Sverige och många andra organisationer som beskriver hur Sveriges regering kan bli bättre på att följa FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Inledning

Funktionsrättskonventionen, FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, gäller i Sverige sedan 2009.

FN-konventionen beskriver våra rättigheter. Vi är alltså **rättighetsbärare**.

De politiker som beslutat att Sverige ska följa Funktionsrättskonventionen är skyldiga att se till att det som står i konventionen genomförs. De är **skyldighetsbärare**.

Vi vill att alla i Sverige ska se och förstå de rättigheter som personer med funktionsnedsättning har.

Vi har undersökt om Sverige följer konventionen. Vi tycker tyvärr att det har blivit sämre.

I denna rapport berättar vi vad som behöver göras för att Sverige ska bli bättre på att göra det som står i FN-konventionens artiklar, och göra det man lovat när konventionen skrevs under.

FN:s övervakningskommitté bevakar att länderna som skrivit på konventionen också gör det de lovat. I april 2014 lämnade de många rekommendationer till Sveriges regering. Vi har gått igenom den "att-göra-listan". Tyvärr är ingenting klart. Sverige är det land i Europa där risken för fattigdom för personer med funktionsnedsättning ökar snabbast. Ändå är det många som pratar om personlig assistans som ett "kostnadsproblem".

Riksdagen beslutade år 2017 om ett nytt mål för funktionshinderspolitiken, som tar hänsyn till mänskliga rättigheter. Men vi tycker inte att de lyckades få med allt.

Det är bra att barns rättigheter nu blivit starkare i Sveriges lagar. Det är också bra att rättigheterna blivit bättre för HBTQ-personer, så att ingen får sämre rättigheter på grund av vem man blir kär i.

Nu är det dags att förstärka rättigheterna för personer med funktionsnedsättning!
Det är dags att visa respekt för våra rättigheter.

Vi som skrivit denna rapport är funktionshinderorganisationer och organisationer för mänskliga rättigheter.

Våra rekommendationer.

Här har vi valt ut några av våra rekommendationer till Sveriges regering. Vi presenterar dem efter artikelnummer. Det betyder att du kan läsa FN-konventionen bredvid, så att du ser vilken artikel vi kommenterar. Vi har också markerat de allra viktigaste förslagen.

Rekommendationer för Artikel 1-4:

1 Det här vill konventionen

2 Vad betyder de här orden?

3 Regler

4 Det här lovar staterna att de ska göra

- De som fattar beslut i Sverige ska alla ha kunskap om de rättigheter som personer med funktionsnedsättning har. Den kunskapen ska påverka regler och politik.
- Undersök vilka svenska lagar som behöver ändras för att FN-konventionen ska följas.
- När nya svenska lagar tas fram ska det alltid finnas en konsekvensanalys, som beskriver vilka följder den nya lagen får för personer med funktionsnedsättning.
- Idag är hatbrott förbjudet om det riktas mot personer på grund av hudfärg eller vem man blir kär i. Även personer med funktionsnedsättning behöver detta skydd mot hatbrott i våra lagar.
- Alla politiker som bestämmer hur våra skattepengar ska användas ska beskriva hur de lyckas genomföra rättigheterna i FN-konventionen. Det ska de redovisa varje år.

- Starta en makt-utredning. Den ska ta reda på var makten finns. Den ska särskilt ta hänsyn till de rättigheter som personer med funktionsnedsättning har.
- Du ska få vara med och bestämma i beslut som handlar om dig. Om någon regel hindrar detta så behöver den regeln ändras.

Rekommendationer Artikel 5

Alla ska behandlas lika

- Diskrimineringslagen ställer krav på tillgänglighet, men det finns undantag. Ta bort de undantagen.
- Skyddet mot diskriminering måste fungera så att den som drabbas kan få pengar och att diskrimineringen upphör.
- Sveriges lagar måste förbättras så att ingen drabbas av diskriminering och behandlas sämre än andra av flera orsaker samtidigt.

Rekommendationer Artikel 6

Kvinnor med funktionsnedsättning

- Det är viktigt att motverka våld och övergrepp mot flickor och kvinnor med funktionsnedsättning. Det måste myndigheter, kommuner och regioner arbeta aktivt med.

Rekommendationer Artikel 7

Barn med funktionsnedsättning

- När Barnkonventionen blir lag måste man också tänka på barn med funktionsnedsättning.
- Starta forskning om barn med funktionsnedsättning som är mycket ledsna och har det vi kallar psykisk ohälsa.
- Starta forskning om våld mot barn med funktionsnedsättning, så att vi kan göra något åt problemen.
- Barn och unga som har en funktionsnedsättning ska inte kunna låsas in på grund av något de gjort som beror på att de har en funktionsnedsättning.

Rekommendationer Artikel 8

Kunskap om hur personer med funktionsnedsättning lever

- Fler måste lära sig om de rättigheter som personer med funktionsnedsättning har. Starta kampanjer om rättigheter över hela landet.
- Berätta hur man ska göra tillsammans med funktionshindersrörelsen.

Rekommendationer Artikel 9

Tillgänglighet

- Ta fram en handlingsplan som beskriver hur hinder för tillgänglighet ska tas bort. Den ska gälla för hela Sverige och följas upp varje år.

- All forskning och utveckling, även digital teknik, måste arbeta med universell utformning; Alla ska kunna använda allt utan särskilda anpassningar, så ofta som möjligt.
- Lagar och regler kring tillgänglighet måste bli starkare, särskilt när det gäller hus, transporter; till exempel bussar och järnväg samt information från myndigheter. Alla måste kunna förstå ett beslut från en myndighet.
- Den som inte följer regler för tillgänglighet ska kunna straffas.

Rekommendationer Artikel 10

Rätten till liv

- Minska antalet självmord och dödsfall bland personer med funktionsnedsättning. Samhället måste ge mera stöd.
- Många personer med funktionsnedsättning dör på grund av någon sjukdom i kroppen. Alla har rätt till lika bra vård. Ingen ska få sämre vård än någon annan på grund av sin funktionsnedsättning. Det kan vara diskriminering.

Rekommendationer Artikel 11

Krig och katastrofer

- Om det blir kris och katastrof måste alla människor kunna förstå den information som ges.
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) måste bli bättre på tillgänglig information.
- Låt personer med funktionsnedsättning vara med i det arbetet.

Rekommendationer Artikel 12

Lagar ska gälla lika för alla

- "En god man" är en person som tar beslut åt någon annan. FN sa till Sverige år 2014 att det vore bättre om personen som behöver hjälp, får stöd och hjälp att fatta egna beslut, istället för att den gode mannen ska bestämma. Detta har inte hänt, men borde ske så fort som möjligt.
- Du ska själv få ha åsikter om du ska få en medicinsk behandling, eller inte.
- Du ska själv få bestämma om du vill gifta dig, rösta och arbeta.
- Du ska få det stöd du behöver i en domstol.

Rekommendationer Artikel 13

Rätt till hjälp från domstolarna

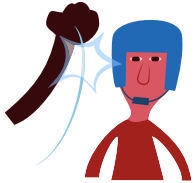
- Många poliser och de som arbetar på domstolar vet för lite om hur personer med funktionsnedsättning har det. De behöver utbildning i FN-konventionen.
- Den som behöver hjälp i en domstol, ska kunna få det. För det är krångligt och dyrt att driva sitt ärende i en domstol.
- Den som inte får sina mänskliga rättigheter ska kunna få skadestånd, det vill säga pengar från staten.

Rekommendationer Artikel 14

Frihet och personlig säkerhet

- De som arbetar inom Socialtjänsten i Sveriges kommuner

och de som arbetar i landets domstolar behöver utbildas i FN-konventionen och de rättigheter som personer med funktionsnedsättning har, till exempel rätten att inte bli inlåst på grund av en funktionsnedsättning.

Rekommendationer Artikel 15

Rätt att inte bli grymt behandlad eller straffas på ett sätt, som gör att man känner sig utan värde.

- Utbilda alla som jobbar inom psykiatri i Sverige. De behöver lära sig mer om de rättigheter som personer med funktionsnedsättning har. Ingen ska bli plågad eller straffad på ett sätt som gör att man känner sig utan värde.
- Om en patient anmäler psykiatri för något dåligt som psykiatri har gjort, så måste psykiatri bevisa att det inte har hänt.

Rekommendationer Artikel 16

Ingen ska använda våld mot eller tvinga en person med funktionsnedsättning till något.

- När personer med funktionsnedsättning utsätts för brott får de inte alltid den hjälp de behöver och har rätt till.
- Personer med funktionsnedsättning blir oftare slagna och tvingade att göra saker. De som arbetar på sjukhus, skolor, polis och domstolar behöver lära sig mer om detta, så de kan ge extra stöd, till exempel tolk, anpassningar eller tillgänglig information.
- Här behövs mer forskning.

Rekommendationer Artikel 17

Rätt till privatliv

- Försäkringskassan undersöker ibland hur lång tid det tar att gå på toaletten. Staten borde ta fram regler som Försäkringskassan och kommunerna måste följa, när de ska undersöka hur många timmar assistans som en person behöver. Alla har rätt till ett privatliv.

Rekommendationer Artikel 18

Rätt att kunna flytta och vara medborgare i ett land

- Undersök hur den nya migrationslagen påverkar personer med funktionsnedsättning, som vill flytta till Sverige.
- När Sverige beslutar vilka som får flytta hit är det viktigt att se personernas rättigheter.

Rekommendationer Artikel 19

Rätt att leva ett eget liv och vara med i samhället

- Personer med funktionsnedsättning ska själva få göra viktiga val i livet. Det står det i LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade). Den viktiga regeln om självbestämmande bör också finnas med i andra lagar, som påverkar personer med funktionsnedsättning.
- Alla ska ha möjlighet att välja var man vill bo och tillsammans med vem. Ingen ska behöva skiljas från sin familj. Vi vill inte ha nya institutioner där personer med funktionsnedsättning bor.

- Den som behöver personlig assistans måste få det. Skriv in det i lagen.

Rekommendationer Artikel 20

Att kunna röra sig

- Idag är det olika regler och system runt om i Sverige för till exempel:
  - * ledsagning
  - * hjälpmedel
  - * färdtjänst
  - * tillgång till anpassade bilar.

Det gör att många stannar hemma istället för att resa. Staten borde göra dessa regler mer lika.

Rekommendationer artikel 21

- Ta bort de hinder som finns i Sveriges lagar, så att alla kan få tillgång till information.
- Den som behöver kommunikation på ett annat alternativt sätt eller förstärkt kommunikation måste kunna få det. Det behöver förtydligas i lagen.
- På internet finns det personer som hotar och hatar andra. Sådana hatbrott är förbjudna. Men det måste bli tydligare i lagen att hatbrott och elaka ord om personer med funktionsnedsättning också är förbjudet.

Rekommendationer Artikel 22

Respekt för privatlivet

- Alla ska kunna få ha hemligheter. Personer med funktionsnedsättning ska kunna påverka vilka som kan läsa känsliga uppgifter om deras privatliv.

Rekommendationer Artikel 23

Respekt för hem och familj

- Familjer där barn eller vuxna har funktionsnedsättning har ofta ont om pengar. Det behöver staten göra något åt.
- Förslag på vad som behöver förbättras togs fram av Riksrevisionen år 2011. Riksrevisionen är en myndighet som undersöker om staten gör sina uppgifter på ett bra sätt. Läs Riksrevisionens rapport igen och låt Funktionsrätt Sverige delta i förbättringsarbetet.

Rekommendationer Artikel 24

Utbildning

- Se till att alla elever kan välja den skola de vill, även elever med funktionsnedsättning. Lagen måste förhindra att skolor säger nej till elever med funktionsnedsättning.
- Planera för hur Sveriges skolor ska bli bättre på universell utformning och inkludering i skolan.
- Alla barn som behöver särskilt stöd i skolan ska få det.
- Alla elever på alla skolor i Sverige har rätt till skolsköterska, kurator och annan personal som arbetar med elevernas hälsa.

Rekommendationer Artikel 25

Hälsa

- Personer med funktionsnedsättning har sämre hälsa än andra. De får inte alltid den hjälp de behöver på sjukhusen. Det behöver Regeringen göra något åt, både när det gäller hälsa, vård och tandvård.
- Se till att personer med psykisk ohälsa får den vård de behöver utan att behöva vänta för länge.
- Det är viktigt med en hälsoundersökning varje år samt ett tandläkarbesök varje år. Det gäller särskilt personer med intellektuell funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa. Staten ska erbjuda dessa besök.
- Det finns privata försäkringsbolag som inte vill sälja försäkringar till personer med funktionsnedsättning. Det är diskriminering och ska förbjudas.

Rekommendationer Artikel 26

Habilitering och rehabilitering

- Personer som behöver habilitering och rehabilitering får olika hjälp på olika ställen i Sverige. Men reglerna borde vara lika i hela landet. Därför behöver lagarna ändras. Glöm inte bort de asylsökande när lagen ändras.

Du ska kunna påverka vilken

- habilitering
- rehabilitering
- hjälpmedel du får.

Det är extra viktigt att barn får vara med och påverka. Därför behövs samma regler i hela landet. Gör sedan undersökningar, för att se om det blev bättre.

Rekommendationer Artikel 27

Arbete och att ha något att göra

- Många personer med funktionsnedsättning saknar ett jobb. Ta fram mål och planera för hur arbetslösheten kan minska för denna grupp.
- Se till att arbetsgivare har råd att anpassa arbetsplatser. Den som behöver ska kunna få arbetshjälpmedel och tolk.
- Glöm inte bort dem som får en funktionsnedsättning under tiden som de har ett jobb.
- Glöm inte bort dem som driver ett eget företag och har en funktionsnedsättning.
- Se till att elever med funktionsnedsättning får göra PRAO och praktisera på arbetsplatser. De behöver också hjälp att välja yrke.
- Det finns ungdomar som varken arbetar eller studerar. Det borde någon få i uppdrag att förbättra.

Rekommendationer Artikel 28

Ett bra liv och trygghet

- Den som saknar pengar och bor i Sverige kan få socialbidrag från sin kommun under en kort period. Det är inte meningen att socialbidraget ska vara de enda pengarna man får under hela livet. Så har det blivit för

vissa personer med funktionsnedsättning.
Försäkringskassans bidrag som kallas aktivitetsersättning är bättre.

- Sätt en gräns för hur dyrt det kan bli för den som har LSS när man ska betala avgifter för läkarbesök, mediciner och hjälpmedel. När man betalat den summan pengar ska man inte behöva betala fler avgifter.

Rekommendationer Artikel 29

Att kunna vara med i politiken

- Gör det lättare för personer med funktionsnedsättning att vara med i politiken. Lokalerna ska vara tillgängliga. Ge de politiska partierna pengar, som bara kan användas för tolkar eller personliga assistenter till politiker med funktionsnedsättning.
- Starta en makt-utredning. Den ska ta reda på var makten finns och vem som bestämmer. Ge maktutredningen ett särskilt uppdrag att undersöka de rättigheter som personer med funktionsnedsättning har.

Rekommendationer Artikel 30

Att vara med på kultur, fritid och idrott

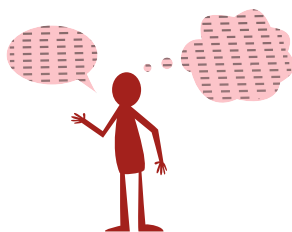
- Ta fram regler för vilken tillgänglighet som ska finnas inom kultur och idrott. Undersök varje år att reglerna följs.
- Se till att alla barn och unga får samma möjlighet till aktiviteter på fritiden till exempel musikskola eller idrott. Gör mätningar och en plan för framtiden.

En del barn behöver mer stöd för att fritidsaktiviteter ska bli möjliga. De barnen kan behöva:

- hjälpmedel som används på fritiden
- färdtjänst
- kontaktpersoner
- ledsagare
- personlig assistans

Se till att de barnen kan få det.

Rekommendationer Artikel 31 **Information och fakta**

Organisationen FN har tagit fram mål för att vi ska få en bättre värld år 2030. Målen kallas Agenda 2030 och handlar bland annat om

- fattigdom
- hälsa
- utbildning
- arbete/försörjning
- boende
- resande
- trygghet och inflytande.

Vi vill att alla politiker ska arbeta hårt för att personer med funktionsnedsättning ska få samma rättigheter som andra när det gäller dessa mål.

Vi vill att man tar fram indikatorer. Det är ett slags mått som gör det lättare att mäta om Sverige följer

Funktionsrättskonventionen och FN:s globala mål i Agenda 2030. Efter mätningen ska resultatet undersökas. Gör sedan åtgärder, så att allt blir bättre i hela Sverige.

Rekommendationer Artikel 32

Samarbete med andra länder

- Det är viktigt att sprida universell utformning så att saker och tjänster kan användas av alla utan hjälpmedel.
- När vi jobbar för att genomföra konventionen och Agenda 2030 ska vi tänka på universell utformning. Det gäller både hemma i Sverige och när vi samarbetar med andra länder utomlands.

Rekommendationer Artikel 33

Arbetet med att följa och kontrollera denna konvention

- Vi vill ha namn på fler personer i regeringen som vi kan kontakta angående FN-konventionen. En person hos regeringen ska vara kontaktperson för Sveriges alla 21 Länsstyrelser.
- De som tar hand om FN-konventionen hos Regeringen ska arbeta tillsammans med dem som arbetar med andra konventioner om mänskliga rättigheter.
- Vi vill att Regeringen skapar en människorättsinstitution. Där ska det finnas kloka människor som övervakar och kontrollerar att Sverige följer Funktionsrättskonventionen.

- Organisationer som arbetar för personer med funktionsnedsättning ska kunna arbeta på det sätt de vill. De ska vara med och övervaka att Sverige gör rätt.

Lättläst text: Ylva Bjelle

**Funktionsrätt
Sverige**

